

MICHAŁ JARNOT

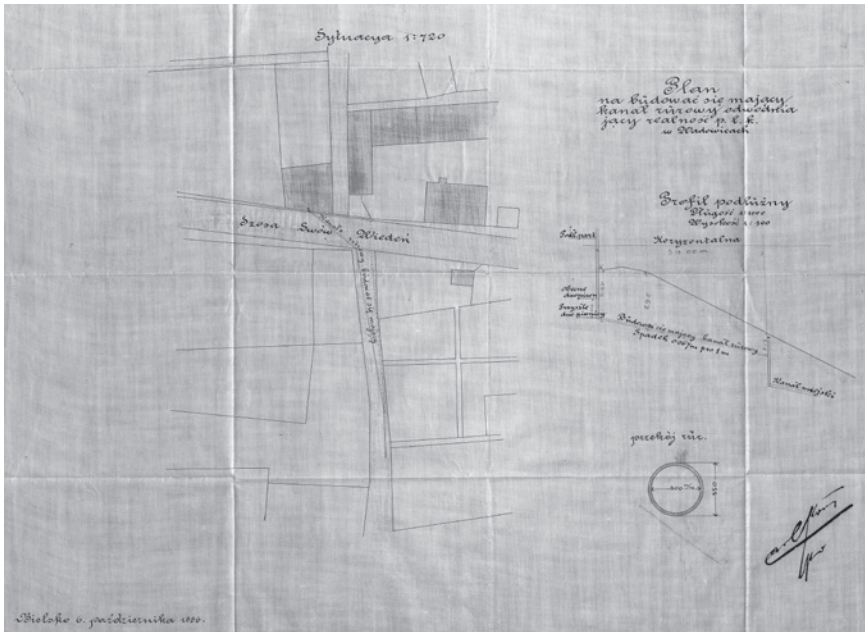
WADOWICE W AKTACH C.K. STAROSTWA W BIAŁEJ – SPRAWA IZYDORA DANIELA Z LAT 1886-1887

Wielu badaczy minionych dziejów Wadowic oraz okolicznych miejscowości spotyka się z problem źródłowym polegającym na braku pozostałości po władzach powiatowych w Wadowicach z lat 1868-1918. Zarówno w zasobie Archiwum Państwowego w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej, jak i Archiwum Narodowego w Krakowie znajdują się zespoły o nazwie *C.K. Starostwo w Wadowicach* – jednak są to zespoły zachowane szczątkowo¹. W porównaniu do akt pozostałych po C.K. starostwach w Oświęcimiu, Żywcu, Chrzanowie czy Białej – stan zachowania C.K. Starostwa w Wadowicach jest zadziwiająco niski.

Z pomocą przychodzą jednak badania, które można przeprowadzić w aktach pozostałych po wyżej wspomnianym C.K. Starostwie w Białej². W zespole tym znajduje się przynajmniej kilkadziesiąt jednostek archiwalnych z lat 80. i 90. XIX w., które zawierają informacje dotyczące Wadowic oraz powiatu wadowickiego. Głównym powodem tego stanu rzeczy jest fakt istnienia w tamtym czasie Okręgu Budowniczego w Białej. Okręg ten składał się z powiatów bialskiego, żywieckiego oraz właśnie wadowickiego. Bialski starosta realizował więc część spraw związanych z zawiadywaniem tymi powiatami – służył temu funkcjonujący w jego strukturach Oddział Budowniczy. Na podstawie galicyjskich szematyzmów można stwierdzić, że od 1869 r. wśród urzędników tego Oddziału byli wymienieni m.in. drogomistrze w Wadowicach, Zatorze, Brzeźnicy i Kalwarii, czyli miejscowościach powiatu wadowickiego. Jednocześnie w 1870 r. w przypadku starostwa w Wadowicach zaznaczono,

¹ W Archiwum Państwowym w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej jest to zespół nr 13/1293 *C.k. Starostwo w Wadowicach*. Zespół ten zawiera jedną jednostkę aktową z lat 1903-1913. Natomiast w zasobie Archiwum Narodowego w Krakowie jest to zespół nr 29/234/7 *C.K. Starostwo w Wadowicach*, który zawiera trzy jednostki aktowe z lat 1907-1918 (jest to tzw. szczątek, który stanowi część zespołu nr 29/234 *C.K. urzędy powiatowe i starostwa – zbiór szczątków zespołów*). W żadnym z tych archiwów nie zachował się zespół archiwalny stanowiący pozostałość po Wydziale Powiatowym w Wadowicach, działającym do 1918 r.

² Akta C.K. Starostwa w Białej przechowywane są w zasobie Archiwum Państwowego w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej (dalej: AP Bielsko-Biała), w ramach zespołu nr 13/689 *Starostwo Powiatowe w Białej Krakowskiej* (dalej: StB).

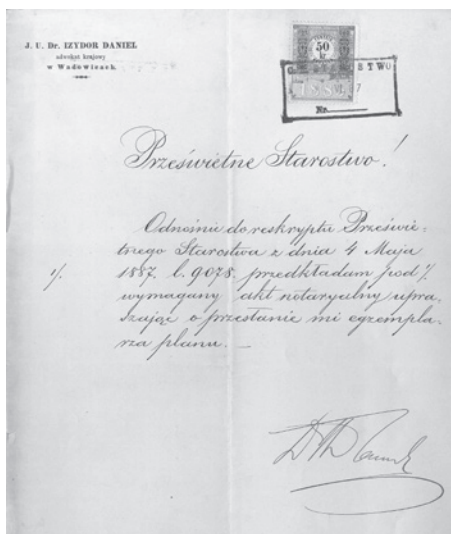
Plan budowy odwodnienia budynku Izzydora Daniela z Wadowic z 1886 r.
 Źródło: APBB, StB, sygn. 68, sprawa nr 15311/87

że odnośnie sprawy załatwia oddział budowniczy starostwa w Białej³. Taka sytuacja trwała do 1894 r. Wtedy to przy C.K. Starostwie w Wadowicach utworzono nowy Oddział Budowniczy, który swoją administracją objął powiat wadowicki, myślenicki i nowotarski. Biański Okręg Budowniczy tym samym został ograniczony do powiatów biańskiego i żywieckiego⁴.

Jak wynika z pobieżnego przeglądu akt biańskiego C.K. Starostwa sprawy realizowane dla powiatu wadowickiego w ramach Okręgu Budowniczego dotyczyły utrzymania dróg, m.in. dostawy materiału do ich utwardzania (sprawy kamienio-

³ Galizisches Provinzial-Hanbuch für das Jahr 1869, Lemberg [1869], s. 12, 72; Szematyzm królestwa Galicji i Lodomeryi z wielkim. księstwem krakowskiem na rok 1870. Lwów 1870, s. 13, 77. W 1869 r. w ogóle nie zanotowano, aby wadowickie starostwo zatrudniało personel zajmujący się sprawami budowlanymi (Bau-Personale) ani też aby biańskie starostwo realizowało tego typu sprawy dla starostwa wadowickiego. Natomiast w przypadku powiatu żywieckiego w 1869 r. w strukturach tamtejszego starostwa został wyszczególniony personel budowniczy, rok później zaznaczono – podobnie jak w przypadku wadowickiego starostwa – że sprawy Oddziału Budowniczego realizowało C.K. Starostwo w Białej (Galizisches Provinzial-Handbuch für das Jahr 1869, s. 59, Szematyzm Królestwa Galicji..., s. 86).

⁴ AP Bielsko-Biała, StB, sygn. 91, brak paginacji, sprawa nr 16184/94.

Pismo Izzydora Daniela z 1887 r. w sprawie przedłożenia aktu notarialnego. Źródło: APBB, StB, sygn. 68, sprawa nr 15311/87

wie 1886 r. zwrócił się on do C.K. Namiestnictwa we Lwowie w sprawie zezwolenia na przeprowadzenie *kanalu rurowego w poprzek gościńca państwowego* przy domu położonym w Wadowicach pod numerem 142, będącym jego własnością⁵. W końcu

łomów)⁵, przeprowadzania kontroli ich stanu (w tym kontroli postępów robót budowlanych), zatrudniania i ewidencjonowania dróżników czy pośredniczenia w zwrocie kosztów delegacji urzędników sektora budowniczego⁶. O ścisłym powiązaniu Okręgu Budowniczego ze sprawami drogownictwa wiele mówi również jego struktura. Dzieliła ona białski okręg na sekcje drogowe w Białej, Oświęcimiu, Wadowicach, Zatorze, Żywcu, Suchej oraz Gilowicach.

Jedną z zachowanych spraw w aktach C.K. Starostwa w Białej, która dotyczyła powiatu wadowickiego w kontekście białskiego okręgu budowniczego jest sprawa Izzydora Daniela, adwokata z Wadowic⁷. W poło-

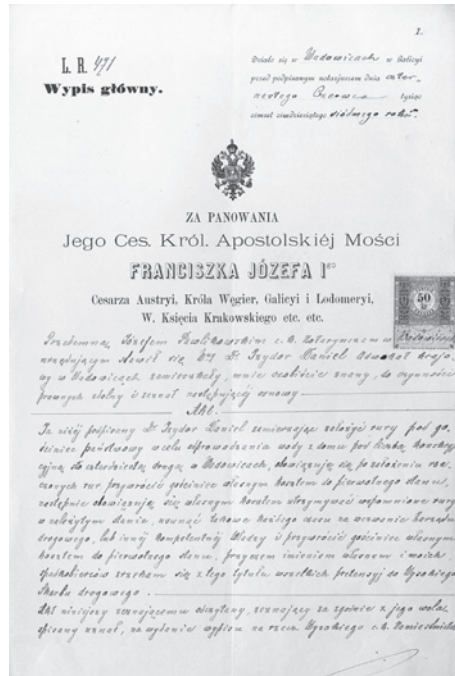
⁵ Por. m.in.: J.K.K., *Sposoby uporządkowania i utrzymania w dobrym stanie dróg powiatowych i gminnych w Galicyi*, Kraków 1875, s. 11-15, gdzie autor szczegółowo omawia wagę odpowiedniego „zaszutrowania” dróg.

⁶ Zakres obowiązków pokrywa się z zakresem, jaki został zawarowany dla Wydziału Krajowego we Lwowie oraz wydziałów powiatowych w Obwieszczeniu Wydziału Krajowego Królestwa Galicji 14 października 1868 r. dotyczącym organizacji zarządu dróg krajowych (*Dziennik Ustaw i Rozporządzeń Krajowych dla Królestwa Galicji i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskim* – dalej: DzU/IRK, 1868, nr 22) oraz dotyczącym etatu osób i plac oddziału budowniczego przy Wydziale Krajowym oraz służby na drogach krajowych (DzU/IRK, 1868, nr 23). Por. również: M. Małecki, *Wydział Krajowy Sejmu Galicyjskiego. Geneza, struktura i zakres kompetencji, następstwo prawne*, Kraków 2014, s. 503-544.

⁷ Izydor Daniel urodził się w 1852 r. w Tarnowie. Był prawnikiem wykształconym na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1880 r. związał się Wadowicami, gdzie rozpoczął praktykę adwokacką. Był zaangażowany społecznie i politycznie, będąc wieloletnim i bardzo aktywnym radnym miejskim. Działal przede wszystkim na rzecz rozwoju Wadowic, popierając budowę kolei, zakładanie przedsiębiorstw przemysłowych, budowę oświetlenia ulicznego czy wodociągów, a także angażując się na rzecz poprawy estetyki miasta. Był również prezesem wadowickiej gminy żydowskiej, angażując się na rzecz niwelowania nierówności pomiędzy ludnością chrześcijańską i żydowską. Udzielał się w Towarzystwie Bursy im. Stefana Batorego w Wadowicach, zasiadając we władzach i wspierając je datkami. Zmarł w czasie I wojny światowej (K. Meus, *Wadowice 1772-1914. Studium przypadku miasta galicyjskiego*, Kraków 2013, s. 461-462).

⁸ Dom ten, położony przy ówczesnej ul. Wiedeńskiej (obecnie ul. Mickiewicza), był bardzo znany i budził zachwy wśród mieszkańców Wadowic oraz osób przyjezdnych (K. Meus, *Wadowice 1772-1914...*, s. 463).

1886 r. C.K. Namiestnictwo zwróciło się do C.K. Starosty w Białej w celu przedłożenia odpowiedniego sprawozdania, czy taki kanał można było wykonać. Biański starosta stwierdził, że planowana przez Izydora Daniela inwestycja mogła zostać wykonana, jednak zastrzeżono cztery warunki: 1. *Rzeczona robota ma być w ten sposób wykonaną, aby wskutek tejże nie była żadnej przerwy ani też przeszkody w komunikacji.* 2. *Przy wykonaniu budowy ma się podający zastosować ściśle do zarządzeń c.k. inżyniera powiatowego.* 3. *Po założeniu wyż wspomnianych rur ma właściciel własnym kosztem przywrócić gościniec do pierwotnego stanu.* 4. *Podający winien przedłożyć notaryalny rewers mocą którego się zobowiąże utrzymywać w mowie będący kanał w należyтым stanie, usunąć takowy każdego czasu na wezwanie kompetentnej władzy i przywrócić gościniec własnym kosztem do pierwotnego stanu zrzekając się z tego tytułu wszelkich pretensyi do wys. Skarbu drogowego imieniem własnym tudzież spadkobierców.*

Pierwsza strona odpisu aktu notarialnego z 1887 r. dotyczącego zobowiązania Izzydora Daniela. Źródło: APBB, StB, sygn. 68, sprawa nr 15311/87

W kwietniu 1887 r. C.K. Namiestnictwo ustosunkowało się do tego sprawozdania. Zawiadomiono wówczas biańskie władze powiatowe, że zezwolono na założenie rur pod państwowym gościńcem. Przypomniano jednocześnie, że *zmianę tę poczynić się mającą [-] należy uwiadomić w inwentarzu drogowym.* C.K. Starostwo niezwłocznie zawiadomiło Izzydora Daniela o poczynionych ustaleniach. Przedstawiono mu wyżej wymienione cztery wymogi, które miał spełnić, aby uzyskać zezwolenie – łącznie z koniecznością dostarczenia wyżej wymienionego aktu notarialnego. Zaznaczono, że dopiero po dostarczeniu tego dokumentu będzie on mógł rozpocząć budowę.

Izydor Daniel już w czerwcu przedłożył C.K. Starostwu w Białej żądany akt notarialny. Został on sporządzony 14 czerwca 1887 r. w kancelarii notarialnej Józefa Pawlikowskiego w Wadowicach. W akcie znalazły się wszystkie konieczne oświad-

czenia: Ja niżej podpisany dr Izydor Daniel zamierzając założyć rury pod gościńcem państwowym w celu odprowadzenia wody z domu pod liczbą konskrypcyjną sto czterdziestą drugą w Wadowicach, obowiązuję się po założeniu rzeczonych rur, przywrócić gościńiec własnym kosztem do pierwotnego stanu, następnie obowiązuję się własnym kosztem utrzymywać wspomniane rury w należyтым stanie, usunąć takowe każdego czasu na wezwanie Zarządu drogowego lub innej kompetentnej władzy i przywrócić gościńiec własnym kosztem do pierwotnego stanu. Przyczem imieniem własnym i moich spadkobierców zrzekam się z tego tytułu wszelkich pretensyj do Wysokiego Skarbu drogowego.

Ponieważ Izydor Daniel wypełnił nałożony na niego wymóg – w czerwcu 1887 r. otrzymał pismo z C.K. Starostwa w Białej, którym przesłano mu opieczętowany plan założenia rur pod drogą – z informacją, że przed rozpoczęciem prac ma się skontaktować z powiatowym inżynierem. Drugi egzemplarz planu pozostał w aktach i dlatego też dzisiaj możemy się z nim zapoznać⁹.

⁹ Całość materiału dotycząca opisanej sprawy Izydora Daniela znajduje się w AP Bielsko-Biała, StB, sygn. 68, brak paginacji, sprawa nr 15311/87.